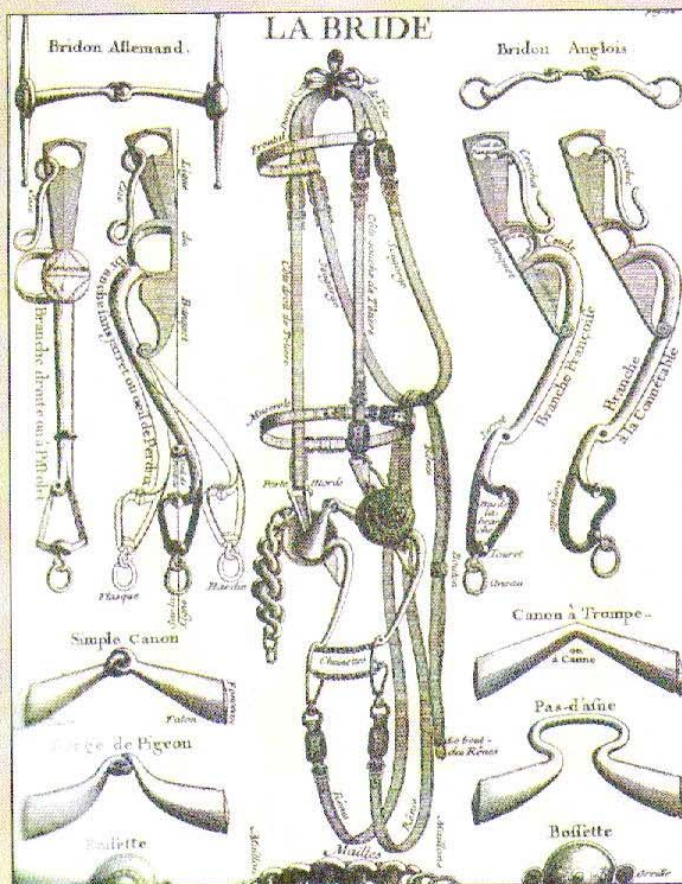

1700-luvulta 1900-luvulle

Klassisen ratsastuksen lähihistoria

Vuonna 1730 ranskalainen La Guérinière (1688-1751), Ludwig XV:n pääratsuttaja, julkaisi Charles Parrocelin kuvittaman pääteoksensa, jossa hän esittelee taidersastusta perusteellisemmin kuin kukaan ennen häntä. Lähes kaikki klassista ratsastusta harrastavat koulut - Wien espanjalainen koulu etunenässä - pitivät kirjaa ratsastajan raamattuna. La Guérinièren oppeja vaalittiin erityisesti Versaillesin kuninkaallisessa maneesissa, mutta sen vaikutus levisi ympäri Eurooppaa.

TEKSTI: ALAIN FABRE

Kuva 1. Suitsit ja kuulaimet La Guérinièren kirjasta "Ecole de Cavalerie" (painos vuodelta 1733).

La Guérinière ei opettanut Versaillesissa vaan toisessa Pariisissa sijaitsevassa kuninkaallisessa maneesissa Tuilerie-puiston läheisyydessä (maneesi on purettu mutta paikalla on muistolaatta). Versaillesin maneesi lakkautettiin Ranskan suurvallankumouksen pyörteisessä. Vaikka sen toiminta yritettiin myöhemmin pariin otteeseen elvyttää, se suljettiin lopullisesti vuonna 1830. Versaillesin koulussa toimineiden mestareiden vaikutus ulottui kuitenkin vielä 1800-luvun puoliväliin asti.

La Guérinièren Ecole de cavalerie ilmestyi kaksoisaisena. Koska toinen osa käsittelee hevosten lääkintää, se on nykykriteerien mukaan melko vanhentunut. Kirjan ensimmäinen osa sisältää kaikki nykyisen taidersastuksen perusteet.

La Guérinièren merkitys eurooppalaiselle taidersastukselle on valtava: ensimmäisenä todellisena ratsastuspedagogina hän kirjoittaa seikkaperäisesti ratsastuksen teknisestä. Lisäksi hän uudistaa ja yksinkertaistaa ratsukon tarvikevarastoa alkaen suitsista, kuulaimista ja satuloista (kuva 1). Lukemisen helpotta-

miseksi hän selittää käyttämänsä termit. La Guérinièren keksintö on myös kaikkien ratsastajien tuntema avoväistö. La Guérinière oivalsi niin ikään piirustusten merkityksen kirjallisten ja suullisten selitysten täydennyksinä (kuva 3). Siihen työhön hän valitsi kuninkaallisen taideakatemian jäsenen, maineikkaan Parrocelin. Kirjansa ensimmäisessä painoksessa La Guérinière suosittelee tekstin lukemista niille katsojille, jotka tulisivat katsomaan pitämäänsä ratsastustuntia "joka lauantaiaamu kello yhdeksältä". La Guérinièren merkitys nykyisille taidersastajille näky-

mm. siinä, että uusintapainoksia ilmestyy edelleen.

Malvan markiisi

Portugalin hoviratsastaja, kenraali Dom Pedro de Alcântara e Menezes, lyhyesti Mariaivan markiisi, syntyi 1713 (kuva 4). Kuningas João V oli perustanut vuonna 1748 Portugalin merkittävimmän ja nykyään vielä toimivan ja erityisesti lusitanohevosten valimiseksi tarkoitettun Alter Real -siittolan (sijaitsee Alter do Ch.,o-nimisen pikkukaupungin läheisyydessä Lissabonista koilliseen). Mariaivan markiisi, joka oli muuten tyylijuhdas taiderasastaja, kehitti myös Portugalissa vielä voimassa olevia härkätaisteluratsastuksen sääntöjä. Mariaiva ei valitettavasti kirjoittanut taiderasastusta korkeavaa kirjaa. Sen teki toinen merkittävä portugalilainen, otaksuttavasti Mariaivan oppilaana ollut Manoel Carlos de Andrade, joka julkaisi vuonna 1790 merkittävän teoksen nimeltään *Arte da liberal e nobre arte da cavalleria*, joka kuuluu kauneimpiin Portugalissa koskaan painettujen kirjojen joukkoon. Teosta koristaa lähes sata kivipainopiirustusta.

Käytännöllinen opas

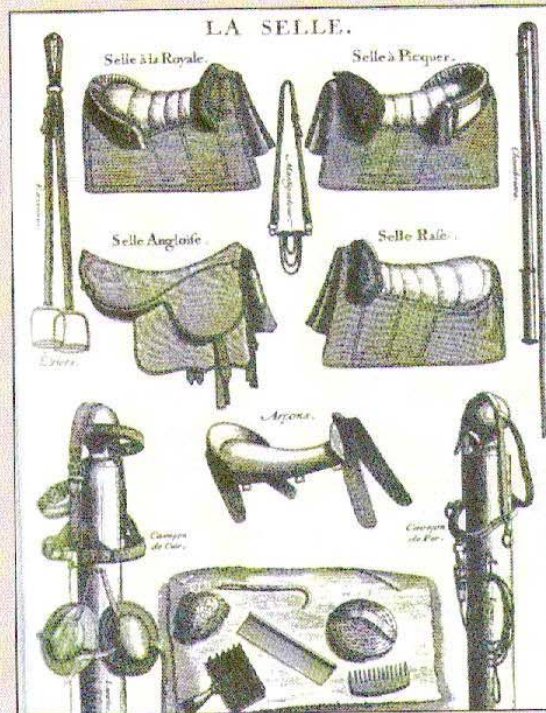
Saksalainen Ludwig Hünersdorf (1748-1813) ansaitsee myös maininnan, sillä hänen on usein sanottu poikkeuksen merkittävästi perinteisen saksalaisen ratsastusperinteen "kankeudesta ja ilottomuudesta". Hünersdorf palveli mm Wilhelm I:n pääratsastajana. Hänen kirjansa ilmestyi vuonna 1791 nimellä *Anleitung zur den natürlichsten und leichtesten Art. Pferde abzurichten* (luonnollisin ja helpoin tapa kouluttaa hevosta). Kirja on tyypillinen valistusajan edustaja: hevosta verrataan koneeseen, jonka osat ovat tutkinnan kohteena. Tekstistä löytyy useita fysiikan lakeihin perustuvia selityksiä, erityisesti painon siirtämisestä ja tasapainoa koskevia. Tämä seikka tuo esille ratsastuksen "tieteellisen" puolen, jota hiovat myöhemmin ja nykyratsastajan tarpeita ajatellen sellaiset mestarit kuten Licart 1930-luvulla. Hünersdorf osaa kunnioittaa hevosen integriteettiä ja huomauttaa, että useimmat hevosten "vioista" johtuvat kouluttajan ja ratsastajan taitamattomuudesta. Edeltäjistään hän erityisesti mainitsee La Guérinièren, jota hän siteeraa usein kirjassaan. Hünersdorfin kirja tarjosi pohjaa saksalaisten ratsuväenosastojen ohjesäännöille vielä ensimmäiseen maailmansotaan asti. Se poikkeaa kuitenkin muista tähän asti esitetyistä teoksista siitä, että Hünersdorfin teos ei esittelle korkean koulun liikkeitä. Sen tavoite on rehellisen yksinkertainen ja järkevä: keskivertoratsastajan ja ratsun kouluttaminen. Kirjan suuri ansio on se,

että tavoitteen yksinkertaisuudesta huolimatta se säilyttää korkean didaktisen ja laadullisen tason.

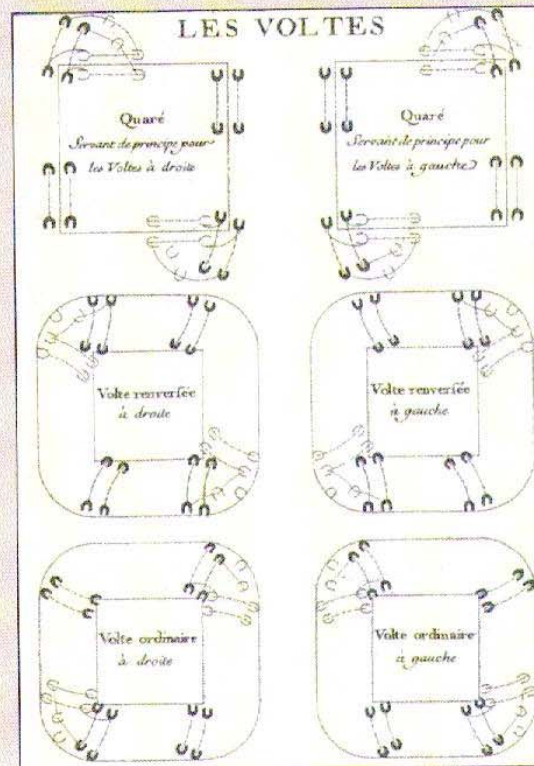
Kuuluu taistelupari

On mahdotonta käsitellä erikseen 1800-luvun kahta johtavaa hahmoa siitä huolimatta, että he edustivat täysin vastakkaita käsityksiä ratsastuksesta. Kyseessä on kuuluisa taistelupari kreivi Antoine d'Aure (1799-1863) (kuva 5:) sekä Francois Baucher (1796-1873) (kuva 6). On vaikea kuvitella, millaisiin mittasuhteisiin näiden kahden mestarin kannattajien ja vastustajien väliset taistelut yltivät: silloisten sanomalehtien palstat ovat vielä todisteina ajan myrskyistä. Lähes kaikilta ajan merkkihenkilöiltä odotettiin selvä kannanotto puolelta tai toiselta: kirjallijat, taiteilijat, teollisuuspomot, poliitikot ja tietysti kaikki ratsastajat ottivat kiivaasti yhteen. Sekä kreivi d'Aure että Baucher opettivat omissa ratsastuskouluissaan Pariisissa. Ratsastuksen saralla selvä kahtiajako d'Auren edustaman "ulkoratsastuksen" ja Baucherin "maneesiratsastuksen" välille tuli entistä selvemmin esille. Ulkoratsastuksen otsikon alle voi kätevästi yhdistää kaikki ulkona luonnossa tapahtuvan ratsastuksen lajit mukaanlukien metsästysratsastus. Maneesiratsastus-termin merkitys on paljon suppeampi: sillä ymmärretään vain varsinainen taiderasastus, joskin sillä on paljon yhtymäkohtia sirkusratsastukseen. Niinpä sekä Baucher että useat hänen seuraajistaan, kuten James Filis, ratsastivat myös sirkuksissa, mikä näkyy mm siinä, että he nerokkaasti kehittivät uusia liikkeitä, joista kuuluisimmat olivat laukka taaksepäin ja laukka kolmella jalalla sekä eteen- että taaksepäin (kuvat 7 ja 8). Tämä sirkusratsastuksen perinne elää edelleen ainakin Länsi-Euroopassa. Kannattaakin seurata missä päin sellaiset alan kuumat nimet kuin Bartabas tai Gruss-suvun ratsastussirkus kulloinkin pitävät esityksiään.

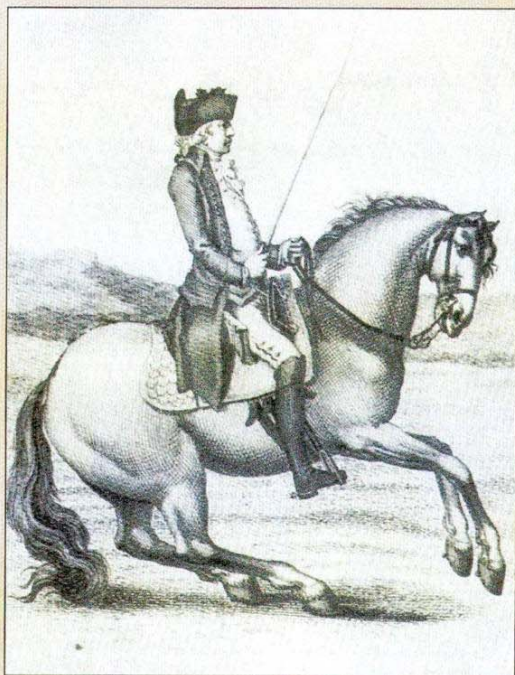
Ero ulko- ja maneesiratsastuksen välillä on tietysti paljon vanhempi kuin D'Auren ja Baucherin kiista. Toki ennenkin oli ilmestynyt lukuisia eri ratsastusoppaita sota-, metsästys- ja maneesiratsastajille. La Guérinièren teoksesta löytyy lyhyitä viittauksia sotaan ja metsästyksen liittyvään ratsastukseen, vaikka sen pääanti on taiderasastuksesta. Portugalilaisen Mariaivan koulukunnan teoksissa puhutaan myös paljon härkätaisteluista. Yleisenä sääntönä voidaan kuitenkin ajatella, että D'Auren asti ulkoratsastuslajeja harrastavat eivät olleet kiinnostuneet taiderasastuksesta eivätkä ratsastuksen teorioista. Hyvänä esimerkkinä kahtiajasta voimme pitää kahta nykykanamme vaikuttavaa kuuluisaa taiderasastuksen työssijää: Wienin es-

Kuva 2. Satulat La Guérinièren kirjasta "Ecole de Cavalerie" (painos vuodelta 1733).

Kuva 3. Voltit La Guérinièren mukaan. 1800-luvulle asti klassisen ratsastuksen voltit suoritettiin pääsääntöisesti kahdella uralla. Nelionmuotoisia voltteja käytettiin "oikeiden" volttien alkuharjoitteluun (kuvan yläosa). Nykyisen kaltaiset voltit olivat siihen aikaan tunnettuja, mutta La Guérinièren mukaan ne soveltuvat ainoastaan sodan käyntiin. (La Guérinièren teoksesta "Ecole de Cavalerie", painos vuodelta 1733)

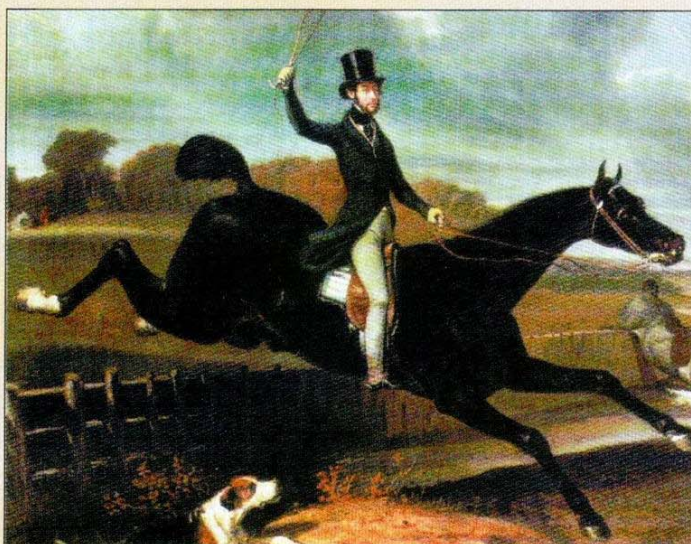
Kuva 4. Portugalilain kuninkaan Dom José I:n hoviratsastajan Marialvan markiisin (syntynyt vuonna 1713) kuva kirjasta Luz da Liberal e Nobre Arte da Cavallaria vuodelta 1790.

Kuva 6: Äkkipysähdys: Baucher kuuluisella hevosellaan Capitaine (aikalaisen piirustus).

panjalainen koulu ja Ranskan Saumurissa toimiva Cadre Noir (kuva 9). Edellinen kertoo edustavansa tyylipuhtaasti La Guérinièren oppeja. Wienin koulun käyttämät lipizza-orit työskentelevät lähes yksinomaan maneesin tiloissa kun taas Cadre Noirin hevoset ja ratsastajat työskentelevät myös paljon ulkona ja osallistuvat säännöllisesti kilpailuihin: vaikka yleisölle Cadre Noirin hevosilla esitetään vain taidersastusta, niitä treenataan myös esteillä yli ja maastossa. Vaikka Wienin espanjalaisen koulun ja Cadre Noirin näyttösten ohjelmat ovat samantapaisia, hevosten ja ratsastajien koulutustaustojen erot käyvät selvästi ilmi tyylejä vertaillessa. Cadre Noirin tapauksessa tätä voidaan pitää d'Auren suorana perintönä.

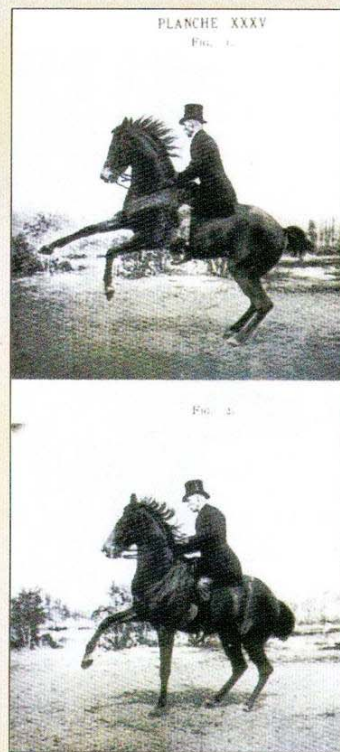
Omituista kyllä d'Auren seuraajista merkittäväksi opettajaksi nousi vain

Kuva 5. Kreivi Antoine d'Aure (1799-1863). Toisin kuin Baucher ja klassiset taidersastajat yleensä d'Aure ratsasti mieluiten maastossa. Hän piti myös englantilaista kilpailuperinnettä suuressa arvossa. Tässä hänen aikalaisensa Ledieun maalauksessa hän osallistuu estelaukkakilpailuun.

L'Hotte, joka niin ikään opetti Saumurin koulussa (kuva 10), kun taas Baucherin lukuisista oppilaista tuli mestarinsa oppien levittäjiä. On paradoksaalista, että d'Aurella, jonka opetukset polveutuvat suoraan Versaillesin klassisesta koulukunnasta, ei ollut enempää kaikkia taidersastajien jälkipolvien keskuudessa, kun taas Baucher, joka väitti useaan otteeseen hylänneensä kaikki klassisen taidersastuksen opit, vaikuttaa edelleenkin taidersastajien keskuudessa.

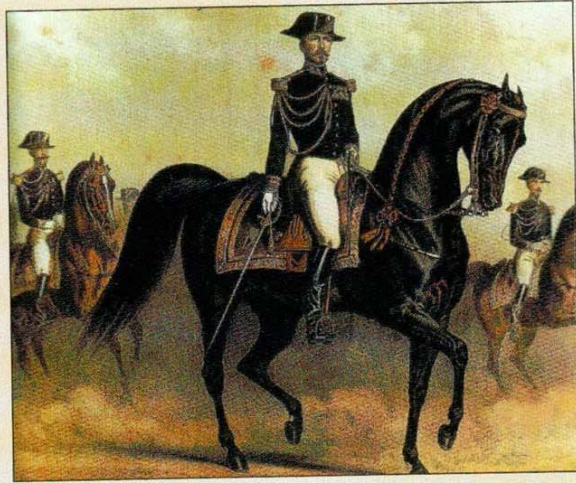
Baucherin kirjoitukset ovat usein hämmäntäneet lukijoitaan. Siihen on olemassa syitä: ensinnäkin Baucher muunteli jatkuvasti opetustaan ja siirsi uusia oivalluksiaan suoraan uusiin painoksiin, jotka ilmestyivät tiiviiseen tahtiin. Tieteellisen tutkimuksen maailmassa kehitys, edellisten saavutusten uudelleenarviointi ja uudet analyysit ovat olennaisia komponentteja, joita ilman edistystä ei voi tapahtua. Baucherin kehittämät teoriat muistuttivat suuresti tiedemiehen keksintöprosesseja. Eroa oli tietysti se, että Baucherin "laboratoriona" toimi maneesi, jossa hän saattoi työskennellä monta tuntia päivässä monen eri hevosen kanssa. Illan päätteeksi hän esiintyi sirkuksessa ja ehti kirjoittaa ratsastuksen oppaita. Baucher oli luonteeltaan kuitenkin enemmän taiteilijatyyppejä, jonka mielikuvitusta ei kahlinnut mikään. Niinpä osa hänen neuvoistaan ratsastajille muodostuu aforismeista, joita on usein työlästä tulkita. Silti hänen kirjoistaan löytyy paljon hyödyllisiä ja selkeäkielisiä neuvoja, mutta vertailu eri painosten välillä on usein hämmäntävää ja ristiriitaista. Ehkä juuri tämän takia Baucherin omat oppilaat, jotka olivat saaneet häneltä suullista opetusta

Kuva 7. James Fillis (1834-1913) hevosellaan Germinal: oikea laukka taaksepäin kolmella jalalla (toinen etujalka ilmassa). Ylemmässä kuvassa toinen laukka-askel, alemmassa kolmas. Fillisin kirjasta "Principes de dressage et d'équitation" vuodelta 1890. Sekä Fillis että Baucher keksivät innokkaasti uusia liikkeitä, mikä epäilemättä johtuu ainakin osittain siitä, että he sekä esiintyivät itse sirkuksissa että kouluttivat muutenkin sirkushevosia.

Kuva 8. Saumuren koulun ratsukot esiintymässä 1860- tai 1870-luvulla.

Kuva 9. Kenraali L'Hotte (1825-1904)

olivat innokkaita "tulkitsijoita".

Baucherin uran ollessa huipussaan tapahtui ratkaiseva käänne vuonna 1855, jolloin sirkukseen valtava kättökruunu putosi mestarin päälle haavoittaen hänet pahasti. Pitkän hoidon jälkeen hän palasi hevosten pariin, mutta hänen voimansa eivät riittäneet pitkään työskentelyjaksoihin. Tämä pakotti hänet muuttamaan täysin menetelmiään, joita hän kehitti pystyäkseen itse ratsastamaan. Tästä lähtien on ollut tapana puhua Baucherin ns. ensimmäisestä (ennen tapaturmaa) ja toisesta (tapaturman jälkeen) vaiheesta, jolloin hän kehitti mm sellaisia käsitteitä kuin "kädet ilman jalkoja" (ratsastaminen pelkästään ohjilla) ja "jalat ilman käsiä" (ratsastamien pelkästään pohkeilla). Erittäin tärkeinä Baucher piti, klassisen taideratsastuksen koulukunnan tavoin, hevosen alaleuan rentoutumisharjoituksia, joita hän kuvasi seikkaperäisesti (kuva 11).

Sirkusten palveluksessa ollessaan Baucher kierteli myös melko paljon Eurooppaa, jossa hänen taitojaan ihailtiin. Saksassa vastaanotto oli

poikkeuksellisen tyly. Saksalaiset kuuluisimmat ratsastajat, kuten Seeger, osoittivat suoranaista vihamielisyyttään Baucheria kohtaan ja yrittivät kaikin keinoin estää Baucherin oppien leviämistä Saksan valtioiden maaperällä.

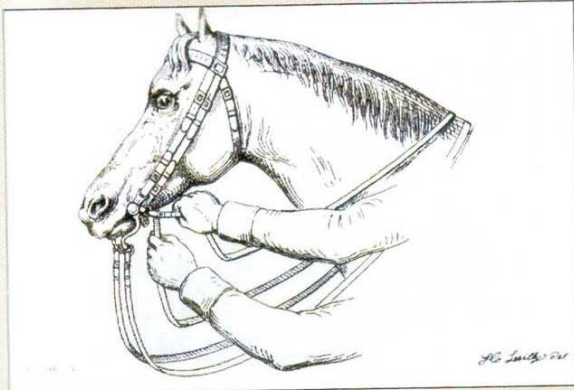
Fillis koulutti Pietarissa

James Fillis (1834-1913) (ks kuvat 7 ja 8) syntyi Lontoossa sirkusperheeseen. Kahdeksanvuotiaana hän saapui Pariisiin, josta hänen uransa alkoi ja jossa hän oleskeli silloin kuin hän ei ollut kiertueella. Vaikka Fillis ei ollut koskaan Baucherin oppilas, hän seurasi ahkerasti tämän esiintymisiä ja arvosti tätä suuresti. Fillis oli varsinainen työhullu, joka oli erikoistunut erittäin hankalina pidettyjen, melkein yksinomaan täysveristen hevosten uudelleen kouluttamiseen. Huomattavan osan elämänsä hän vietti sirkuksissa mutta hän ehti myös opettaa ratsastusakatemioiden. Pisintä opettajatyötänsä hän suoritti kahdentoista vuoden ajan Pietarin sotilasakatemiassa, jossa hänen oppilaiden joukossa kerrotaan ol-

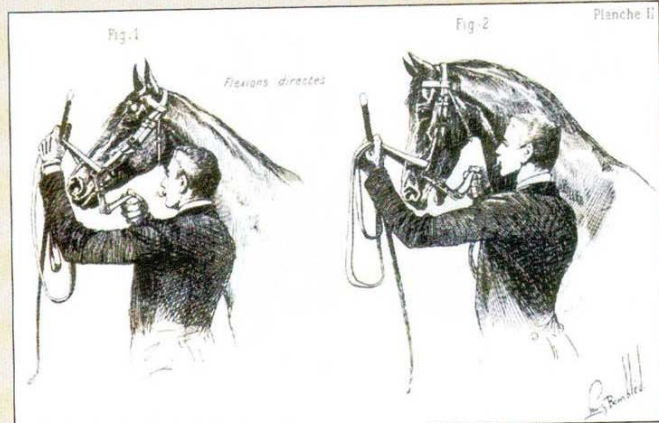
leen myös tuleva marsalkka Man-nerheim. Fillis kirjoitti myös kaksi keskeistä paksua teosta ratsastuksesta ja hevosen kouluttamisesta, *Principes de dressage et d'Equitation* (1890, käännetty englanniksi nimellä *Breaking and riding*) (kuva 12) sekä *Journal de dressage* (1903, viimeisin saksannos nimeltä *Tagebuch der Dressur* 1997).

Uudistaja Caprilli

Federico Caprilli (1868-1907). Vaikka Caprilli ei ollut klassinen taideratsastaja, kaikki nykyiset estehyppääjät ovat velkaa hänelle, sillä hänen ansiostaan esteratsastajat ovat yleisesti hyväksyneet sellaisia nykyään itsestäänselvyyksinä pidettyjä peruskäsitteitä kuin ratsastajan eteenpäin kallistus sekä ohjista myötäminen hypyn aikana. Caprilli tarkkaili vapaina hyppääviä hevosia ja tuli siihen tulokseen, että esteratsastajien istunta oli hevoselle liian kahlitseva. Hän kehitti myös kevyttä istuntaa. Caprillin suosittelema nykytyyli tuli yleisesti hyväksytyksi vasta 1920-luvulla, italialaisen ratsastajan

Kuva 10. Hevosen alaleuan rentoutumisharjoituksia maasta käsin Baucherin kirjasta "Méthode d'équitation" (12. Painos vuodelta 1864), sekä Baucher että Fillis pitivät ranskalaisen koulukunnan mukaisesti ensisijaisen tärkeinä hevosen suun rentouttamista. He uhrasivat useita sivuja niiden harjoitusten kuvaamiseen.

Kuva 11. Alaleuan rentoutumisharjoituksia maasta käsin Fillisin kirjasta "Principes de dressage et d'équitation" vuodelta 1890.

Kuva 15. Lähellä Lissabonia toimiva portugalilaisen taideratsastuskeskuksen (Escola Portuguesa de Arte Equestre) ratsukko esittää tyylipuhdasta klassista levadea.

ennenaikaisen kuoleman jälkeen. Caprillin estetyyliä tekivät tunnetuksi sellaiset tunnetut ratsastajat kuin hänen seuraajansa Piero Santini, USAssa vaikuttanut venäläinen Vladimir Littaueer sekä eräät Italian ratsuväen kouluissa vaihto-oppilaina olleet ulkomaalaiset. Littaueerin omasta kirjasta *The development of modern riding* löytyy arvokkaita tietoja Caprillin tyylin yleistymisestä. Siinä käy ilmi mm se, että Brittein saarten ratsastajat olivat viimeiset, jotka hyväksyivät Caprillin menetelmän.

"Vanhaan" esteratsastajan tyylin voi tutustua katsomalla hypyn kolme vaihtetta sellaisina kuin ne kuvattiin Pellierin vuonna 1900 ilmestyneessä teoksesta *Le langage équestre* (ratsastuksen sanakirja) (kuvat 13 -15).

1900-luvun taideratsastajia

Loppun olen valinnut muutamia ratsastajia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi taideratsastuksen nykytilaan. Kaikki ovat opetuksensa ohella kirjoittaneet alan parhaita nykysteoksia: Etienne Beudant (1863-1949), Albert Decarpentry (1878-1956), Jean Licart (1896-1965), Alois Podhajsky (1898-1973), Nuno Oliveira (1925-1989) sekä ainakin kaksi vielä elossa ja aktiivista ratsasta-

jaa-kirjoittajaa, Sylvia Loch ja Jean-Claude Racinet. Tietoja heistä ja heidän teoksistaan löytyy kotisivuiltani.

Pitkän hiljaiselon jälkeen taideratsastus on uuden innostusaallon ansiosta pikkuhiljaa saamassa takaisin paikkansa. Siitä voimme kiittää sellaisia 1950-luvulta alkaen vaikuttaneita vanhan lajin jatkajia kuten Portugalin Nuno Oliveira ja Saksan Egon von Neindorff, joiden oppilaat ovat vieneet vieneet taideratsastuksen eteenpäin eri puolille maailmaa. Tilannetta voidaan verrata renesanssi-ajan taideratsastuksen "boomiin" sillä erolla, että innokkaiden yksittäisten mestareiden ratsastuskoulut ovat korvanneet renesanssi-ajan eurooppalaisten kuninkaiden ja prinssien yksityiset maneesit.

Vanhoja perinteitä vaalivien Wienin ja Saumurin keskusten lisäksi on viime vuosina syntynyt kaksi uutta taideratsastuskeskusta: lähellä Lissabonia toimiva Escola Portuguesa de Arte Equestre (kuva 16: EPAE) sekä Andalusian Jerez de la Fronterrassa majansa pitävä Real Escuela Andaluza de Arte Equestre.

Uskollisena vanhaan aikaan nykyinen laji harrastaa "taidetta taiteen vuoksi" eikä näin ollen pyri valmentamaan ratsastajia kilpailuihin. Juuri tämän takia taideratsastus saa vapaasti - aina tietysti kunkin ratsukon asettamien rajojen puitteissa - harrastaa kaikkia mahdollisia lajille ominaisia liikkeitä ja kuvioita. Taideratsastus toimi siis täysin eri pohjalta kuin kilpailuhenkinen kouluratsastus, jota rajoittavat jäykät säännöt.

Nuno Oliveira totesi niille, jotka ihmettelivät miksei hän osallistu kansainvälisiin kilpailuihin, että juopa hänen edustamaansa taide- ja kouluratsastuksen välillä on niin syvä, ettei hänellä ole mitään asiaa koulurat-

sastuksen kilpailuareenoilla. Portugalilainen huomautti lisäksi, että hän tunsi paljon enemmän yhteenkuuluvuutta esteratsastajien kuin kouluratsastajien joukkoon sen vuoksi, että esteratsastajien hevosten kokoomisaste vastaa yleensä paremmin taideratsastajien vaatimuksia. Oliveira mainitsi myös useaan otteeseen, että jäykkä saksalainen koulukunta, joka oli kaapannut vallan kouluratsastuksen sääntöjen laatimisessa ja kouluratsastuskilpailujen valvonnassa, latisti ja katkaisi taideratsastuksen luonnolliset kehittymismahdollisuudet.

Vielä toisen maailmansodan jälkeen ilmestyneessä kirjassaan *Equitation académique* (1949, englanninkielisenä käännöksenä *Academic equitation*) Albert Decarpentry kuvitteli, että taideratsastuksen ja kilpailuun tähtäävä kouluratsastus eivät suinkaan sulkeneet toisiaan pois. Nyt on ilmeisesti toisin: kaksi toisistaan selvästi erottuvaa lajia, joilla on silti melko paljon yhteistä!

Taideratsastuksen laji sopii erinomaisesti sellaisille nykypäivän ihmisille, jotka eivät välttämättä halua saada ylimääräisiä stressiannoksia arkipäivän työkiireiden jälkeen. Vaikka klassiset mestarit ratsastivat lähes yksinomaan kalleilla Iberian niemimaan hevosilla, 1800-luvun suuret mestarit ovat selvästi osoittaneet, että vaatimaan taideratsastukseen voidaan käyttää myös vaikeina ja jopa kelvottomina pidettyjä yksilöitä, kunhan niiden uudelleenkoulutuksesta pidetään asiantuntevaa huolta. Ei siis suinkaan tarvita kalliita tai kaukaa tuotuja hevosia! On kuitenkin muistettava, että taideratsastus on aikaavievää ja tarkkaa puuhaa, joka vaatii harrastajalta pitkäjännitteisyyttä ja loputonta kärsivällisyyttä. Taideratsastus on erinomainen keino tutustua samalla itseensä ja hevosen työskentelyyn. Suomesakin voi nyt käydä tutustumassa asiaan seuraamalla vaikkapa kuunteluoppilaana Craig Stevensin kliniikkaa, joista löytyy tarkemmat tiedot Anna Alilan kotisivuilla (www.student oulu.fi/~aalilla/nh/). ●

Kuvat 13-15. Tässä näemme kuinka yleisesti hypättiin esteitä ennen Caprillia (1868-1907), joka kehitti ja jolta omaksuttiin nykyistä hyppäämistyyliä. Kuvat ovat peräisin Jules Pellierin laajasta ratsastustermien sanastosta "Le langage équestre", joka ilmestyi 1889. Pellier oli aikoinaan erittäin tunnettu sirkuksen ja maneesin johtaja ja ratsastaja.

Tarkemmat tiedot tässä mainituista teoksista löytyvät kotisivuiltani:
www.tut.fi/~fabre/KLASSISEN_TAIDERATSASTUKSEN_BIBLIOGRAFIA.htm

